

Leven als een graankorrel

Voorganger: Ds. Jurjen Zeilstra

Lezingen:

1^e schriftlezing: Genesis 1, 11-13

2^e schriftlezing: 1 Korintiërs 15, 35-38

3^e schriftlezing: Johannes 12, 20-26 en 14, 23-29

Inleiding

Israël bidt: 'Gezegend zijt Gij, Heer onze God, Koning der wereld, die het brood uit de aarde doet voortkomen.' Het is een gebed als een belijdenis. Je moet het maar geloven! In een graankorrel is, zeker voor het blote oog, geen spoortje zichtbaar van de geweldige kiemkracht en van de capaciteit tot het dragen van vrucht, die wanneer gezaaid in de aarde, zullen zorgen voor de wortels, de halm, de bladvorming en tenslotte als bekroning de aar gevuld met nieuwe korrels. Zoals Paulus het ziet, is het God die dit mogelijk maakt. Maar je zou het ook kunnen omdraaien en op de vraag 'Wie is God?' kunnen antwoorden, degene die dit doet gebeuren.

Thema: Leven als een graankorrel

Gemeente van Christus, een graankorrel is in de natuur een typisch voorbeeld van een klein lichaam met een groot geheim. Net als kikkervisjes, rupsen en larfjes, is een graankorrel immers in staat tot een metamorfose, een gedaanteverandering. Geen wonder dat er in een wereld zonder microscopen, waarin ook geleerden nog geen idee hadden van genetische eigenschappen van gewassen en waar mensen wat betreft hun leven volkomen afhankelijk waren van goede oogsten, in vele culturen een onmiddellijk religieus verband gezien werd tussen de kracht van één individuele graankorrel en die van de schepping als geheel.

Zeker voor het blote oog is er, wanneer je naar een eenvoudig graankorreltje kijkt geen spoortje zichtbaar van de kiemkracht en van de capaciteit tot het dragen van vrucht, die wanneer gezaaid in de aarde, zullen zorgen voor de wortels, de halm, de bladvorming en de aar. Zoals Paulus het ziet is het God, die dit mogelijk maakt. Maar je zou het ook kunnen omdraaien en op de vraag: Wie is God? antwoorden: Dat is degene die dit doet gebeuren.

Israël bidt:

Gezegend zijt Gij, Heer onze God, Koning der wereld,
die het brood uit de aarde doet
voortkomen.

Het is een gebed als een belijdenis. Geen enkele bioloog zal je kunnen aanwijzen waar zich het aangrijpingspunt van Gods kracht bevindt in een simpele graankorrel. Toch geeft het oude Joodse gebed op een zeer spirituele wijze betekenis aan de telkens opnieuw ontwakende levenskracht. Door je als mens te spiegelen aan het graan, bestaat het dat je tot een verstaan komt van ook jouw opdracht in dit leven. En dan hoeft het niet zo te zijn dat je letterlijk kinderen moet krijgen om nageslacht te hebben. Ieder die leeft maakt immers deel uit van het gezamenlijk organisme dat deze aarde is. Sterker nog, het is moeilijk voorstelbaar misschien, maar ook de doden horen daarbij. Wij allemaal zijn zaaiers en gezaaide korrels op de akker die de wereld is, tegelijk. Dit zelfverstaan verbindt ons onlosmakelijk met Jezus Christus. Het gaat om het besef een kostbare schakel te zijn in de keten van de schepping zelf. Juist vandaag, met gisteren 4 mei, de doden herdenkt die onder geweld bezweken, vandaag, 5 mei, het leven vierend, de vrijheid, de vrede, de vriendschap, het geluk waarvoor de ruimte volop bestaat, juist vandaag spreekt het beeld van de graankorrel tot ons hart.

Ontkenning van de opstanding betekent voor de apostel Paulus het ontkennen van iedere wezenlijke continuïteit tussen verleden, heden en toekomst. Hij spreekt daarbij op zeer respectvolle wijze over het lichaam van de dode in het beeld van het zaigoed van de boer. Maar zijn aandacht voor de lichamelijke kant van de opstanding betekent zo gesproken niet dat er geen verandering zou zijn. Het vruchtdragende lichaam van de verrezen Heer is niet identiek aan het sterfelijke lichaam van Jezus van Nazareth. Op die manier is er wel degelijk sprake van discontinuïteit. Eigenlijk kun je beter zeggen: transformatie, of nog beter: metamorfose. Paulus ziet een gedaanteverandering. Niet alleen een rups kan een vlinder worden. Een graankorrel groeit uit tot een halm, waarin vervolgens niet één, maar vele van diezelfde graankorrels als waar het allemaal mee begon, worden teruggegeven. Iedere op hun beurt zijn ze bestemd tot een zinvol bestaan.

Mensen hadden er hun leven aan te danken. Boeren hebben gezwogen om dit ieder jaar opnieuw te kunnen laten gebeuren. Hard werken en het wonder der natuur grepen in elkaar. Bovenal hebben ze zich over het

wonder verbaasd wanneer het inderdaad telkens weer gebeurde en er koren op de akkers kwam te staan. De kracht van de natuur heeft velen van hen, levend dicht bij de natuur, zozeer geraakt, dat ze er een wonder van Gods hand in hebben herkend. Ja ze hebben die kracht *willen* herkennen. Zo beleefden zij hun dankbaarheid!

Christus is verzezen in een 'verheerlijkt' lichaam.¹ Je zou kunnen zeggen: Dezelfde en toch niet hetzelfde, dezelfde persoonlijkheid en toch niet hetzelfde vergankelijke lichaam. 'Er wordt een vergankelijk lichaam gezaaid. Er wordt een onvergankelijk lichaam opgewekt.' Dit wordt door Paulus uitgewerkt in een dubbele analogie: Zaad en soorten lichamen. Deze analogieën zijn bedoeld om toehoorders mee te nemen van het bekende, het alledaagse, het schijnbaar vanzelfsprekende, naar het onbekende, het bijzondere, het onwaarschijnlijke. Op deze wijze wordt de kwaliteit van het leven benoemd. De idee van een 'spiritueel lichaam', een wonderlijke paradox als je er goed over nadenkt, wordt op deze wijze door Paulus aannemelijk gemaakt. Het is een vreemde term, want juist een lichaam is niet spiritueel, toch? Een geest is juist geen lichaam. Hier weigert Paulus bewust het een en het ander uit elkaar te trekken. Hemel en aarde gaan elkaar doordringen. Het spirituele en het lichamelijke gaan in elkaar op. De achterliggende vooronderstelling is dat de Schepper ieder wezen in de wereld het lichaam schenkt dat hij of zij nodig heeft. Niet alleen voor Christus, maar voor ons allen heeft God zo'n onvergankelijk lichaam beschikt, aldus Paulus.²

Dat vinden wij, denk ik, moeilijk om zo letterlijk te geloven. Ik denk aan gehandicapte mensen. Ik denk aan mensen van wie het leven door geweld al vroeg is afgebroken. Ik denk aan leven dat niet tot bloei kwam, maar onvoltooid bleef terwijl het stierf met de bloem nog in de knop. Er is toch ook wel heel veel vreemd en onvolkomen in de schepping. Er zijn bizarre vormen van parasitisme. Er zijn akelige ziekten die onze lichamen kunnen aantasten. En, hoewel het voor Paulus natuurlijk nog een onbekende problematiek was, moet ik toch ook denken aan moderne vormen van genetische manipulatie, waardoor de mens zichzelf is gaan zien als een schepper naast God. U weet dat juist wat betreft landbouwgewassen er vergaande vormen van ingrijpen in genetische structuren zijn, meestal met het doel om gewassen resistent te maken tegen allerlei ziekten, maar niemand weet waartoe dit tenslotte zal leiden. Ik denk dat het alleen maar eerlijk is om te erkennen dat de haast heilige eenvoud van het beeld van de graankorrel waar Paulus van uit ging, voor ons verloren is gegaan door allerlei vormen van ontsporing en kunstmatige processen. Direct hiermee samen hangt naar mijn inzicht de diepste reden voor de secularisatie. De kerkverlating is niet te keren met een andere liturgie of een modernere vormgeving van

de diensten. Ten diepste hebben velen het zicht op God zelf verloren.

Wat Paulus ons wil vertellen zou ook voor ons te vreemd zijn om te geloven als we niet, heel diep van binnen, wisten dat het feit dat we leven op zichzelf tenslotte een niet te begrijpen wonder is. Immers, je kunt een mens niet ongestraft reduceren tot de chemische processen die zich in ons afspelen. Te doen alsof het geheim van een mensenleven is benoemd door uit te leggen aan welke natuurkundige wetten ons functioneren beantwoord heeft, ondanks alle wetenschap, ten diepste iets belachelijks. Ergens in de onvoorstelbare complexiteit van ons wezen ligt een optelsom van karakteristieken verborgen die samengevat in vroeger tijden zijn benoemd als de menselijke ziel. Dat is een ouderwets woord dat je vandaag niet vaak meer hoort. Want waar zit die ziel? In je hart? Dat is voor medici een bloedpompje. In je hoofd? Daar zit de massa van je brein. In je buik? Daar liggen je organen opgestapeld. In je gezicht dan? Cosmetische chirurgen lachen er om. Voor een paar duizend euro geven ze je een volkomen andere uitdrukking als jij dat wilt of ze voorkomen dat je er ouder uit zou gaan zien, een vreemde gedachte eigenlijk.

Maar hoe worden de doden opgewekt?
Hoe zou hun lichaam eruit moeten zien?
Dwaas die u bent!³

De dood wordt niet slechts teniet gedaan, maar er gaat, gelooft Paulus een overwinning overheen die zijn weerga niet kent en die de kwaliteit van het leven wezenlijk verandert. In de manier waarop het beeld in het Johannesevangelie wordt gebruikt is het eigenlijk nog sterker: De dood van Jezus was noodzakelijk om zijn vele volgelingen het volle leven te doen ervaren. Zo komt het leven van Jezus tot zijn doel. Het was van meet af aan niet bestemd om alleen, om op zichzelf te blijven. Jezus zelf heeft dat begrepen. Gods scheppingskracht kreeg door de weg die hij ging opnieuw de kans om mensen te voeden.⁴

Met het beeld van de graankorrel licht Paulus mogelijk voor ons een tipje van de sluier op wanneer het gaat om het terecht verstandelijk volkomen onbegrijpelijke van de opstanding. Bij de verschijningen van de opgestane Heer aan zijn leerlingen zijn we mogelijk al op een idee gebracht. Heel vaak wordt Jezus niet meteen herkend. Zouden zo de evangelisten ook al hebben willen aanduiden dat het niet om een letterlijk lichamenlijk op aarde voorbestaan van Jezus van Nazareth kan gaan, alsof er niets gebeurd zou zijn? Ik denk dat we hier de essentie raken. Er is inderdaad van alles gebeurd. Al die ontmoetingen van aangezicht tot aangezicht, het onbegrip, de jaloezie, de botsing met de

macht, het verraad, de verloochening, de wreedheid van het mensonterende hem aangedaan waarin universeel het lijden van de mens wordt herkend? Alles doet mee in de opstanding van de Heer.

In zijn vernietigde aardse gestalte kan deze Jezus inderdaad niet langer bij zijn leerlingen blijven. Maar in zijn hemelse verheerlijking toont hij hun het doel dat God heeft ook met hen. Het is de heilige Geest die de herinnering krachtig zal maken aan alles wat Jezus heeft gezegd en belichaamd. Door de Geest aan elkaar verbonden zullen zij zelf voortaan zijn levende lichaam op aarde zijn, korrels graan in de hand van God. Wij zullen het zijn.

Het spreekt allemaal niet vanzelf, ik weet het, zeker niet in onze tijd, zo vervuld van alles wat wij allemaal tekort komen. Maar laten we bidden dat de heilige

Geest, niet eens, maar telkens weer over ons zal komen en ons het grote geheim van de graankorrel die zich heeft gegeven, in herinnering zal brengen als een hoopvol beeld, ook voor ons eigen leven.

Amen.

Uitzending en zegen

Wij zijn bevrijd om voor elkaar tot zegen te zijn. Wij zijn allen bestemd tot vrucht dragen in vrede. Wij worden in de wereld door onze God gezonden met een boodschap van liefde die geweldsstructuren uitholt, zonder ophouden.

De genade van Jezus Christus,
de liefde van God,
de gemeenschap van de heilige Geest
is met jullie allemaal.

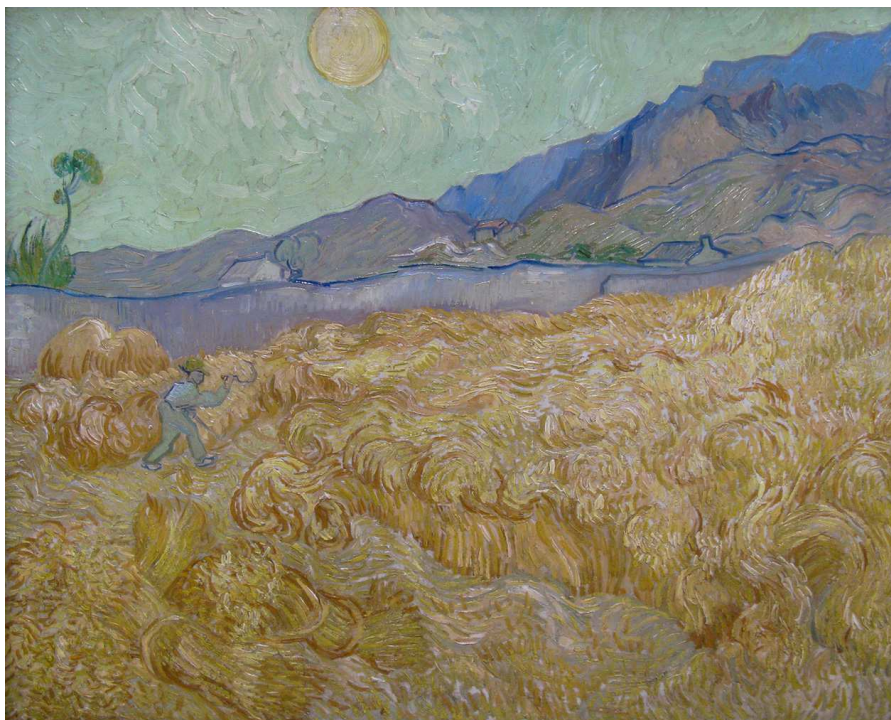
Noten

¹ Filippenzen 3,21

² Fee, G.D., *The First Epistle to the Corinthians*, Grand Rapids 1987, 775-782.

³ 1 Korintiërs 15, 35b-36a

⁴ Ryken, L. et al. (ed.), *Dictionary of Biblical Imagery. An Exploration of the Images, Symbols, Motifs, Metaphors, Figures of Speech and Literary Patterns of the Bible*, Downers Grove/Leicester 1998, 348.

Figuur 1: Vincent van Gogh, Korenveld met maaier, 1889